

TEMBELLIK HAKKI

PAUL LAFARGUE

BASSÖZ YERINE

Tembellik Hakki, kapitalist düzenin kıyasiya eleştirisi, devrimci yazının basyapiti, sosyalizmin klasigi niteliğiyle, Komünist Manifesto'dan sonra, tüm Avrupa dillerine en çok çevrilmiş olma onurunu taşıyor. Kimilerine göre, bu yapıt, yalnızca sosyalizmin değil, Fransız yazınının da klasigidir. 1880'de Egalité dergisinde bölüm bölüm yayınlanan, sonra da 1883'te kitaplaşan bu "saldırı yapıtı", 1905-1907 arasında, Çarlık Rusyası'nda 17 baskı yapmış ve Lenin'e bakılırsa, 1917 Ekim Devrimi'nin koterilmasında büyük etkisi olmuştur. Yapıtı ele almadan önce, Fransa'da sosyalist düşünce ve eylemin önderlerinden biri olan, özellikle de Marx'in damadı olarak tanınan yazarın yasami ve kimliği üzerinde duralım.

Fransız sosyalizm tarihinde, Marksizmi ülkeye ilk getiren düşünür ve eylem adamı Paul Lafargue, 1842'de Küba'nın Santiago kentinde dünyaya gelmiştir. Soyu soppu, uluslararası bir nitelik taşımaktadır. Dedesi Bordeauxlu Fransız, babaannesi zenci-beyaz melezi, annesinin babası Fransız Yahudisi, anneannesi de Karaibli bir kızilderiliydi.

Paul Lafargue, dokuz yaşındayken ailesiyle birlikte Fransa'ya göçer. Buna, göçten çok, dede yurduna kavuşma demek gerekiyor.

Lafargue, Bordeaux ve Toulouse'da ortaöğrenimini yaptıktan sonra, Paris'te Tıp Akademisi'ne yazılır ve aynı sıralarda kralcı hükümete karşı yoğunlaşan gençlik eylemlerine katılır.

O günlerin -ve tüm günlerin- Paul Lafargue'i cumhuriyetçi, sosyalist, materyalist ve ateisttir. Fransa'da

sosyalist düşüncenin halk arasında yayılması için vargüçüyle çalışmış, eylemlerini daha çok İşçi Partisi safında yoğunlaştırmıştır.

Paul Lafargue, Marx'la tanışmadan önce Proudhoncudur. Ahlaki ve ekonomi bilimini her türlü Tanrısal öğeden arındırma girişiminin temsilcisi Proudhoncu.

Lafargue, gençlik eylemlerine katıldığı bu dönemde, kültürünü artırma yolunda yoğun bir okuma tutkusuna kapılır kendini. Kant'tan başlayarak okuduğu ve etkilendiği düşünürler arasında Hegel, Feuerbach, Littré, Taine, Claude Bernard, Fourier, Saint Simon, Darwin, Auguste Comte ve özellikle Proudhon'u sayabiliriz.

Önceleri bağlandığı cumhuriyetçi ve demokratlardan kopup, "gençlik düşlerinden 'vazgeçerek', hükümetin değil, toplumun değişmesini isteyen" işçilere katılır. Artık yolunu bulmuş, sosyalizmi seçmiştir, daha çok Proudhoncu olarak.

Gençlik devriminin militanı Lafargue, kongrelerdeki tartışmalarda sesini yükselterek dinle bilimin uzlaşamayacağını ileri sürüyor: "Bilim Tanrıyı yok saymıyor, daha iyisini yapıyor, onu gereksiz kılıyor." Düşüncesini, bir yazısında "ilerlemenin tek yolu, Tanrı'ya savaş açmaktır" diyerek özetliyor.

Lafargue, bir ara Blanquicilere yanıyor, sonra da Enternasyonal'e üye oluyor. 1865'te, Londra'da Genel Konsey'e, Fransız işçi devrimini üzerine bir rapor sunuyor ve bu olay dolayısıyla da Marx'la tanışıyor. Marx, Lafargue'in coşkusuna, politik gücüne hayran oluyor. Engels'e yazdığı bir mektupta, ondan "yakışıklı, zeki, enerjik ve sportif" olarak söz ediyor. Hem, öyle olmasa, en sevdiği kızını, Laura'yı ona verir miydi?

Paris'te hükümete karşı direnişe geçen gençleri kışkırttığı gerekçesiyle akademiden uzaklaştırılan Lafargue, tip öğrenimini Londra'da sürdürüyor. Laura'ya olan tutkusu, iki yıllık bir bekleyisten sonra, evliliğe dönüşüyor. Marx, kızıyla evlenecek bu gencin yasamıyla yakından ilgilenmektedir. Engels'e yazdığı bir mektupta, kaygılarını söyle dile getiriyor: "Anladığıma göre... Lafargue evlenmeden önce doktorasını Londra ve Paris'te yapacak. Buraya kadar bir sorun yok. Ancak, dün melezimize (Lafargue'i böyle tanımlıyor) yine söyledim, eğer İngilizlerin o sogukkanlılığını benimsemezse, Laura ona kısa zamanda güle güle der. Bunu kafasına koymak zorunda. Yoksa yapacak hiçbir şey yok."

Sonunda Lafargue Londra'da öğrenimini tamamlıyor ve Laura ile evleniyor. Yıl 1867. Kari koca Paris'e yerleşiyorlar. 1868'de bir oğulları, iki yıl sonra bir kızları, bundan bir yıl sonra da bir oğulları dünyaya geliyor. Ne var ki, hiçbiri yasayamıyor. Ve Lafargue tiptan soguyor, kendini tümüyle sosyalist düşünce ve eyleme adıyor. Laura ile omuz omuza.

1870'te Fransız-Alman savaşı patlak verince, Paris'ten ayrılıp Bordeaux'ya tasiniyorlar. Altı ay süren savaşı Fransa yitirmiş, imparatorluk yıkılmış, yerini III. Cumhuriyet adıyla kentsoylu bir yönetim almıştır. Lafargue, bu durum karşısında Ulusal Savunma adlı bir gazete çıkararak işçi devrimini canlandırmaya çalışıyor. Bu dönemde Fransa, büyük bir ekonomik bunalım içindedir. Thiers hükümeti, dolaylı dolaysız vergileri yükseltmiş ve çalışan yığınları dayanılmaz yükler altına sokmuştur.

İste, adına Komün denen ayaklanma, 18 Mart 1871'de bu koşullarda patlak verir. Bu, işçinin sınıfının uyanısidir. Kentsoylu hükümet, bu ayaklanmayı kanla bastırır. Lafargue, tutuklanacağını anlayınca İspanya'ya geçer. Burada kaldığı bir yıl içinde, "Kapital"ın İspanyolca'ya çevrilmesine yardımcı olur.

Yıl 1873. Fransa, hâlâ büyük bir ekonomik bunalım yaşıyor, amansızca sömürülen işçi sınıfının bilinçlenmesine de yol açarak. Lafargue, önde gelen bir sosyalistle, Guesde ile tanışıyor bu dönem ve Fransa işçi sınıfını örgütlemek üzere kolları siviıyor. 1877'de Egalité gazetesinde bu yönde yazılar yazıyor 1880'de, Londra'da Engels'in evinde Marx ve Guesde ile birlikte örgütün programını hazırlıyor. O günlerde, "Tembellik Hakkı" da Egalité'de tefrika olarak yayımlanıyor...

Lafargue'in yaşam öyküsünü tüm ayrıntılarıyla anlatmaya sayfalar yetmez. Yalnızca, 1891'de milletvekili seçilerek Bourbon Sarayı'na girdiğini belirtmek gerek. Bu seçim, gerici basında büyük tepkilere yol açıyor. Lafargue, "yabancı" sayılıyor ve "Marx'in damadı"nin Almanya'ya gönderilmesi öneriliyor. Bütün suçlamalara karşın, Lafargue, Fransız Sosyalist Partisi'nin kurucuları arasında yer almıştır. Ne yazık ki, sosyalizmin zaferini göremeyecektir. 26 Kasım 1911'de, onu esi Laura ile bir koltukta kucak kucaga son solugunu vermiş olarak bulurlar. Kendilerini öldürmelerinin nedenini, bıraktığı mektupta şöyle açıklamaktadır Lafargue:

"Bedence ve ruha sapsağlamken, yasama zevk ve sevinçlerini birer birer elimden alan, beden ve kafa güçlerimi koparıp götüreren acımasız yaşlılık, enerjimi felce ugratıp istemimi söndürmeden ve beni gerek kendime, gerek baskalarına yük olacak duruma düşürmeden, canıma kiyiyorum.

Yillardir, yetmiş yasımı asmamaya söz verdim kendime. Yasamdan ayrılmanın yılı olarak bu dönemi seçtim ve kararımı uygulama yolunu tasarladım: deri altına siyanür enjekte etmek.

45 yıldan beri kendimi adadığım davanın, yakın bir gelecekte basariya ulaşacağından emin olmanın büyük sevinciyle ölüyorum."

*

Tembellik hakkı deyince, söyle yan gelip yatmak, ekmek elden su gölden bir yaşam gelir insanın aklına önce, "armut pis, agzıma düş" deyimine uygun bir yaşam... Oysa, emek vermeden insanca bir yaşam elde edilemez.

Aslına bakarsanız, tembellik insanın doğasında var. "Çalışma" sözcüğünün Fransızcası Travail "zahmetli iş", "acı veren iş", bir tür "iskence" anlamını içeriyor.

Eskiçağ Atinası'nda, çalışma, kölelere özgü, aşağılık bir uğraş sayılıyordu. Gelgelelim, çalışma insan doğasına ters düşse de, ter dökmeden yaşamının olanı yok artık. Bu gerçeklik doğrultusunda, yüzyıllar boyu tembellik yerilmiş, çalışma kutsanmış. Tembellige karşı savaş, her toplumda atasözlerine yansıyan bir yer edinmiş. "Çalışmaya usanan, aç kalır", "Baga bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun", "Çalışan el, tok karın üzerindedir", "Çalışan kul yoksun kalmaz."

İnsan doğasına inat, çalışmayı yücelten tutum, daha çok din çevrelerinde yankı bulmuş. "Allah çalışmayan kulunu sevmez" diyen Müslümanlık da, "Çalışmaya ekmek yok" yıldırımını savuran Hıristiyanlık da, çalışmayı bir dinsel görev durumuna sokarak tembelliğe savaş açmışlar.

Peki, Paul Lafargue, neden tembelliği savunma gereği duymuş? Bunu en iyi o anlatacak. Biz söyle bir değinelim.

Lafargue'in yetistirdiği dönem ve çevre, genel olarak, işçi kitleleri için insanlık dışı bir ortamdı. Aydınlar arasında, öldürücü çalışmaya karşı bir tepki filizlenmekteydi.

1848'de, çalışma saati Paris için günde 10, tasra için 11 saattir. Yasama Meclisi, 9 Eylül 1848'de fabrika ve yapımevlerinde toplu çalışma saatini 12 olarak saptıyor. Sonraları bu 17 saate kadar çıkacaktı.

İşte Lafargue, sosyalistlerin bile çalışma zorunluluğunu insanlık dışı noktalara vardığı bir dönemde, tembellik hakkını savunmak gereğini duydu. Aslında, bir düşünürün dediği gibi, buradaki "tembellik" sözünün yerine "bos zaman" sözünü koyarak Lafargue'i aklamak gerekir.

Babeuf'ten, Robert Owen'dan Marx'a kadar tüm sosyalist düşünürler, zorunlu çalışmayı öğütlemişlerdir.

Lafargue bunlari biliyordu. Ve yine biliyordu ki, Cabet,, icarei adli ideal ülkesinde tembellige çok az yer veriyor, yazın 7, kisin 6 saatlik sevilesi bir çalışma ugrasina çağiriyordu insanlari. Oysa Lafargue, günde üç saatlik bir çalışmayı yeterli buluyordu. Bütün bu saydigimiz sosyalist düşünürlerden çok önce, tembellik, yani bos zaman hakkini Rousseau dile getirmiştir. 1758 tarihli d'Alembert'e Mektup adli yazisinde:

"Halkin, ekmegini kazanmak için harcadigi zamandan baska zamani yoksa, yazik. Ekmegini sevinçle yiyebilmesi için de zamani olması gerek. Yoksa, uzun süre kazanamaz olur ekmegini. Halkin çalışmasını isteyen su adaletli ve iyiliksever Tanrı, onun dinlenmesini de ister. Doga da halkin aynı zamanda çalışmasını ve dinlenmesini; didinmesini, aynı zamanda da haz duymasini ister. Çalışmaya karsi duyulan tiksinti, yoksul insanlari çalışip didinmekten daha çok bunaltir."

Lafargue, çalışmaya degil, insani insanlıktan çıkaran asiri çalışmaya karsi savasiyordu. Ona göre, 19. yüzyıldan beri işçi sınıfının basına bela olan şey "asiri çalışma"ydi. Bu tempo, işçileri her türlü düşünsel yozlaşmaya, organik rahatsızlıklara götürüyordu. Bu yalnızca bir kötülük degil, aynı zamanda delilikti. İşte Lafargue, işçileri, bellerini büken bu delilikten kurtarmaya çalışıyordu.

Bos zaman, T.S. Eliot'a göre "kültürün temelini" olusturur. Lafargue'in Tembellik Hakkı'ni okurken, Eliot'in bu sözünü aklınızdan uzak tutmamanizi dilerim.

Vedat Günyol

ÖNSÖZ

Bay Thiers, İlköğretim Komisyonu'nda (1849) şöyle diyordu: "Papaz sınıfının etkisini alabildiğine güçlendirmek istiyorum. Çünkü, insana 'keyfine bak' diyen felsefeyi değil, ona bu dünyada acı çekmek için bulunduğunu öğreten iyi felsefeyi yayma bakımından güveniyorum papaz sınıfına." Bay Thiers, yirtici bencilligini ve dar kafaliligini temsil ettiği kentsoylu sınıfının ahlakini dile getiriyordu.

Kentsoylu sınıfı, papaz sınıfının destegindeki soylulara karsi savasirken, özgür düşünceyi ve tanritanimazligi göklere çıkariyordu. Ama, üstünlük kazanır kazanmaz, tutumuyla birlikte agiz da degistirdi. Bugün, ekonomik ve politik üstünlüğünü dine dayamaya çalışiyor. 15. ve 16. yüzyillarda, putataparlik gelenegine dönüyordu sevine sevine ve Hirstiyanligin kinadigi ten isteklerini, tutkularini yüceltiyordu. Günümüzde girtlagina kadar mala mülke ve zevke batınca, Rabelaisler, Diderotlar gibi düşünürlerinin öğretilerini yadsiyor ve ücretlilere perhiz öğüdü veriyor. Hirstiyan ahlakinin zavalli bir öykünüsü olan kapitalist ahlak, işçinin ten isteklerine ilenç yagdiriyor. Ücreticilerin gereksinimlerini en aza indirmeyi, sevinçlerini, tutkularini yok etmeyi ve onu dur durak tanımayan acimasiz bir makine durumuna mahkûm etmeyi, kendine ideal olarak seçiyor.

Devrimci sosyalistler, kentsoylu sınıfının filozof ve yergi yazarlarinin açmiş olduklari savasi devralacaklar; kapitalizmin toplumsal ahlak kuramlarina saldiracaklar; eyleme çağirilan sınıfın baskisilerinde, egemen sınıfın dört bir yana saçtigi bos inanç tohumlarini yok edecek; bütün ahlak softalarinin yüzüne, "dünya artık işçi gözyaslariyla dolmayacak" diyeceklerdir. "Olabilirse barışçi yollarla, olamazsa siddet yoluyla"

kuracagimiz sosyalist toplumda insanlarin tutkulari dizginlenecek. Çünkü,"hepsi de dogalari geregi iyidir, bize düşen, yalnızca onlari kötüye kullanmaktan ve asiriya kaçmaktan kurtarmaktır" (1) ve bu tutkular, ancak karsilikli dengelemelerle ve insan organizmasının uyumlu gelişimiyle önlenir. Doktor Beddoe söyle diyor: "Bir ırk, ancak bedensel gelişmesinin doruguna vardığında, enerji ve ahlak gücünün de en yüksek noktasına ulaşır." Büyük dogabilimci Charles Darwin de böyle düşünüyordu. (2)

Kimi ek notlarla şimdi yeniden yayınladığım Çalışma Hakkına Karsikoyma konulu yazım, 1880'de haftalık (ikinci dizi) Egalité'de çıkmıştı.

P.L.

Sainte-Pelagie Tutukevi, 1883

TEMBELLİK HAKKI

YIKICI BİR DOGMA

Sevme, içme ve tembellik dışında,

Tembellik edelim her şeyde

Lessing

Kapitalist uygarlığın egemen olduğu ulusların işçi sınıflarını garip bir çilginlik sarıp sarmalamıştır. Bu çilginlik, iki yüzyıldan beri, acili insanlığı inim inim inleyen bireysel ve toplumsal yoksunluklara yol açmaktadır. Bu çilginlik, çalışma askı; bireyin, onunla birlikte çoluk çocuğunun yaşam gücünü tüketen denli asiriya kaçan çalışma tutkusudur. Rahipler, iktisatçılar ve ahlakçılar bu akıl sapıncına karış çıkacak yerde, çalışmayı kutsallastırmışlardır. Bu gözü kapalı, bu dar kafalı adamlar, Tanrılarında daha bilge olmaya kalkıştılar; bu güçsüz ve zavallı yaratıklar, Tanrılarının ilendiği şeyi yeniden saygınlığa kavuşturmak istiyorlar. Ben ki, ne Hıristiyan, ne iktisatçi, ne de ahlakçiyim; onların yargılarını Tanrılarının yargısına; din, ekonomi ve özgün düşünce konusundaki vaazlarını da, kapitalist toplumdaki çalışmanın korkunç sonuçlarına havale ediyorum.

Kapitalist toplumda çalışma, her türlü düşünsel yozlaşmanın, her türlü örgensel bozukluğun nedenidir. İki elli usak takımının baktığı Rothschild ahırlarının safkan atlarını; Normandiya çiftliklerinin toprağı süren, gübreyi taşıyan, ekini ambarlayan ağır yük hayvanıyla karşılaştırın bir. Ticaret misyonerlerinin henüz Hıristiyanlıkla, frengi ve çalışma dogmasıyla kokuşturamadıkları soylu vahşilere, sonra da, bizim o zavallı makine usaklarına bir bakın hele. (3)

Bizim uygar Avrupamızda, insanın doğal güzelliğinin izini bulmak isteyince, onu, ekonomik önyargıların henüz çalışma düşmanlığını kökünden söküp atmadığı uluslarda aramanız gerek. Ne yazık ki, şimdi yozlaşan İspanya, bizden daha az fabrika, daha az tutukevi ve kışlası olmakla övünebilir. Ama sanatçı, kestaneler gibi esmer, çelik bir çubuk gibi dümdüz ve esnek, gözüpek Endülüslü'yü seyretmekten zevk duyar; hele delik delik "capa"sına görkemle bürünmüş dilencinin Ossuna düklerine "amigo" diye seslenisi karsısında insanın yüreği yerinden oynar. İçindeki ilkel hayvanın körelmediği İspanyol için çalışma, köleliklerin en kötüsüdür. (4) O büyük çağın Yunanlıları da, çalışmayı hor görüyorlardı; yalnızca köleler çalışabilirdi; özgür insan, bedensel devinimlerden, zekâ oyunlarından başka şey bilmezdi. Bu, aynı zamanda, Aristoteles'in, Phidias'in ve Aristophanes'in üyesi oldukları bir ulusun içinde insanın dolastığı, soluk alıp verdiği bir dönemdi; bu, çok geçmeden İskender'in fethedeceği Asya'nın göçebe sürülerini bir avuç yigidin Marathon'da yenilgiye uğrattığı dönemdi. Eskiçağ Yunan filozofları, özgür insani alçaltan çalışmayı aşağı görüyorlardı. Sairler, Tanrılarının armağanı olan tembelliği övüyorlardı: O Melibae, Deus nobis hoc otia fecit. (5)

İsa, Dağdaki Söylev'inde tembelliği öğütlemisti:

"Tarlalardaki zambakların gelip serpilisine bakın. Onlar ne çalışıyor, ne de yün egiriyorlar. Buna karşın söyleyeyim size, Süleyman, o görkemi içinde daha göz alıcı giysilere bürünmüş degildi". (6)

Sakallı ve ürkütücü Tanrı Yehova, hayranlarına ideal tembelliğin en üstün örneğini vermiş, altı günlük çalışmadan sonra sonsuzluğa dek dinlenmiştir. Buna karşılık, çalışmayı organik bir zorunluluk sayan ırklar hangileridir? Overnyalılar (Auvergneliler); Britanya adalarının Overnyalıları İskoçlar, İspanya'nın Overnyalıları Gallegoslar, Almanya'nın Overnyalıları Pomeranyalılar, Asya'nın Overnyalıları Çinliler. Bizim

toplumumuzda çalısmayı çalıma olarak seven sınıflar hangileridir? Toprak sahibi çiftçilerle küçük kentsoylular. Birileri toprakları kapmış, öbürleri dükkânlarına siki sikiya bağlanmış, yeraltı dehlizlerinde köstebekler gibi devinip dururlar, gönüllerince dogaya söyle bir bakmazlar hiç.

Ne var ki, işçi sınıfı, bütün uygar ulusların üreticilerini bağrında toplayan o büyük sınıf, bağımsızlaşarak insanlığı kölece çalışmadan kurtaracak ve insan-hayvani özgür bir varlık durumuna getirecek olan işçi sınıfı, tarihsel görevini unutup içgüdülerine ihanet ederek, kendini çalışma dogmasına kurban etmiştir. Cezası sert ve korkunç olmuştur. Tüm bireysel ve toplumsal yoksulluk, çalışma tutkusundan dogmuştur.

ÇALISMANIN KUTSANMASI

1770'te, Londra'da "Alisveris ve Ticaret Üstüne Bir Deneme" adlı imzasız bir yapıt yayımlandı. O dönemde belirli bir yankı uyandırdı. Büyük bir insansever olan yazar şöyle diyordu:

"İngiltere'nin fabrika işçisi güruhu, İngiliz oldukları için, kendini oluşturan tüm bireylerin, dogustan kaynaklanan bir hakla, Avrupa'nın baska ülkelerindeki işçilerden daha özgür, daha bağımsız olma ayrıcalığına sahip bulunduğu saplantısına kaptırmıyordu kafasını. Bu düşünce, askerlere yararlı olabilir, yigitlik asılmak bakımından. Ama fabrika işçileri, bu düşünceyi ne denli az benimsemis olurlarsa, hem kendileri, hem de devlet için o kadar iyi olur bu. İşçiler, kendilerini hiçbir zaman üstlerinden bağımsız sanmamalıdır. Böylesi özgürlük ve bağımsızlık hayranlığı, bizimki gibi bir devlette, belki de nüfusunun sekizde yedisinin malinin mülkünün az olduğu ya da hiç olmadığı bir devlette çok büyük tehlikedir. Endüstrideki yoksullarımız bugün dört günde kazandıklarını altı günde kazanmaya razı olmadıkça, tam iyileşme gerçekleşemez."

Böylece, Guizot'dan (Gizo) yüz yıl önce Londra'da çalışma, insanın soylu tutkuları için bir fren olarak öğütleniyordu açıktan açığa.

Napoléon, 5 Mayıs 1807'de, Alman kenti Osterode'dan sunları yazıyordu:

"Halklarım ne kadar çok çalışırsa, kötülükler o kadar azalır. Ben bir buyurganım (...) ve pazar günleri, dua saatinden sonra, dükkânların açık tutulmasını ve işçilerin işlerine gitmelerini buyurmaya hazırım."

Tembelliği kökünden söküp atmak ve onun doğurduğu böbürlenlik ve bağımsızlık duygularını bastırmak için, "Ticaret Üstüne Deneme" yazarı, yoksulları ideal çalışma evlerine (Idea Workhouse) kapamayı öneriyordu. Ona göre, bu evler, yemek saatleri dışında, dolu dolu 12 saatlik bir uğraşmayla, günde tam 14 saat çalışılan terör evleri olacaktı.

Günde 12 saat çalışmak; iste, 18. yüzyıl filozof ve ahlakçıların ideali. Öteleri olmayanın (nec plus ultra) nasıl da astık sınırını! Günümüzün işlikleri, işçi kitlelerinin hapsedildiği, yalnızca erkeklerin değil, kadınların ve çocukların da 12-14 saat zorla çalışmaya mahkûm edildiği ideal çocuk iyileştirme evleri durumuna gelmiştir. (7)

Demek, "Terreur" (Terör) Dönemi kahramanlarının çocukları, 1848'den sonra, fabrikalarda çalışmayı 12 saatle sınırlayan yasayı bir devrim başarısıymış gibi kabul edecek denli çalışma dininin alçaltısına teslim etmişler kendilerini! Onlar, "çalışma hakkı"ni devrimci bir ilke ilan ediyorlardı. Yazıklar olsun Fransız işçi sınıfına! Yalnızca köleler böylesi bir alçalmaya düşebilirlerdi. Kahramanlık Dönemi'nin Yunanlisina, böyle bir alçalmayı düşünebilmesi için yirmi yıllık bir kapitalist uygarlık gerekirdi.

Zorunlu çalışmanın acıları, açlık iskenceleri, Incil'de sözü geçen çekirgelerden daha çok sayıda işçi sınıfının üzerine abanmışa, onlara kucak açan işçi sınıfının kendisidir.

1848'de işçiler, elde silah, istedikleri bu çalışma eylemini yine kendi ailelerine zorla kabul ettirdiler; karılarıyla çocuklarını, endüstri babalarına teslim ettiler. Aile yuvalarını kendi elleriyle yıktılar; karılarının sütlerini kendi elleriyle kuruttular. Gebe kadınlar, çocuk emziren zavallı kadınlar maden ocaklarına, fabrikalara gittiler, belleri büküle büküle, sınırdan öle öle. Erkek işçiler, kendi elleriyle çocuklarının yaşamını söndürdüler, canlılığını yok ettiler. -Yuf olsun işçilere! Nerede o ortaçağ halk öykülerimizin, eski masallarımızın o sözünü sakınmayan, dobra dobra konuşan, sarap düskünü halaları, teyzeleri! Durmadan taban tepen, yemek pisiren, sarkı söyleyen, neseler yaratıp canlılık saçan, agrisiz sızısız, sağlam ve gülbüz çocuklar doğuran kadınlar nerede? Bugün, uçuk renkli ciliz çiçekler örneği, solgun tenli, bozuk mideli, kolu budutu tutmaz olan fabrika kızlarımız ve kadınlarımız var!... Sağlam zevkler tatmamışlar hiç ve bu konuda yüzlerini güldürecek hiçbir şey söyleyemezler! -Ya çocuklar? Çocuklara 12 saat çalışma! Gözün çıksın yoksulluk!- Ama, Manevi ve Politik Bilimler Akademisi'nin bütün Jules Simonları, Cizvitlerin tüm Germynsleri, çocukları aptallastırmak, içgüdülerini bozmak, bedenlerini çürüğe çıkarmak için, kapitalist işliklerin bozuk havası içindeki çalışmadan daha yıkıcı bir kötülük bulamazlardı.

Çağımız, çalışma yüzyilidir, diyorlar; aslında acının, yoksulluğun, kokusmuşluğun yüzyilidir.

Bununla birlikte, burjuva filozoflar, economiciler, söyledikleri güç anlasılan Auguste Comte'dan gülünç ölçüde açık seçik Leroy-Beaulieu'ye, sarlatanca romantik Victor Hugo'dan, bönçesine kaba saba Paul de Kock'a kadar kentsoylu yazarların hepsi, çalışmanın büyük çocuğu İlerleme Tanrısı'nın onuruna mide bulandırıcı sarkılar söylediler. Onlara bakılırsa, mutluluk egemen olacaktı dünyada; daha simdiden ha geldi, ha geliyor gibiydi. Bu baylar, geçmiş yüzyıllara uzanıp günümüzün tadını tuzunu kaçırarak seyler getirmek için, derebeylikteki yoksulluğun kirini pasını eselediler. Bu karni tok, sirti pek, daha dün büyük senyörlerin çanak yalayıcısı, bugün kentsoyluların kalem usagi olanlar canımızdan bezdirmediler mi bizi, retorikçi La Bruyère'in anlattığı köylüyle. Eh, peki! Alın size, 1840 kapitalist ilerleme yılında işçilerin yararlandığı nimetlerin parlak bir tablosu. Bu tabloyu, bu baylardan biri, enstitü üyesi Dr. Villermé çiziyor. Bu kişi, 1848'de kitlelere kentsoylu ahlakının ve ekonomisinin aptallıklarını asilayan bu bilginler derneğinin üyesiydi. Thiers, Cousin, Passy ve akademisyen Blanqui de bu dernekte yer alıyordu.

Dr. Villermé, islikler kenti Alsace'dan, hani su insanseverliğin ve sanayi cumhuriyetçiliğinin gülleri Kestnerlerin, Dollfuslerin Alsace'ından söz ediyor. Ama, doktor, işçilerin yoksunluğunu önümüze sermeden önce, eski endüstri zanaatçısının durumunu anlatan Alsaceli bir islik sahibine, Dollfus-Mieg Sirketi ortaklarından Th. Mieg'e kulak verelim:

"Mulhouse'da, bundan elli yıl önce (1813'te makineli modern endüstri doğarken), işçilerin hepsi, kentte ve çevredeki köylerde oturan ve hemen hepsi, bir evi, çoğu kez bir küçük tarlası olan toprağa bağlı kisilerdi." (8)

Çalışmanın altın çağıydı o dönem. Ama o günler, Alsace, endüstrisi ve pamuklularıyla dünyayı mala, Dollfuslarını, Koechlinlerini milyonlara bogmuyordu. Ama yirmi bes yıl sonra, Villermé, Mulhouse'a gittiğinde, modern minotaure (9) kapitalist islik, ülkeyi fethetmişti; insan çalışmasına olan susuzluğu içinde işçileri yuvalarından koparıp almıştı, onları daha bir egip bükme, içlerine çalışma istegini daha bir sokabilmek için. İşçiler makinenin sesine kosuyorlardı binler ve binlerce.

"Bunların büyük bir bölümü, 17 binde 5 bini," diyor Villermé, "kiralının yüksekliği yüzünden, komsu köylerde oturmak zorundaydılar. Kimileri de, çalıştıkları islikten bir buçuk fersah ötelede oturuyordu."

"İs, Mulhouse'da, Dornach'ta, yaz-kis sabahın besinde baslıyor, akşamın besinde sona eriyordu.. Her sabah kente gelislerini, her akşam dönüşlerini görmeli. Aralarında, solgun benizli, bir deri bir kemik kadınlar var, hepsi de çamur deryasında yalınayak yürüyen, yağmur ya da kar yagdiginda, semsiyeleri olmadığı için, yüzlerini ve boyunlarını korumak için önlüklerini ya da etekliklerini baslarına geçiren kadınlar. Onların yani sıra, onlar kadar kire pasa batmış, solgun benizli, partallar içinde, üstleri basları makine yağlarına bulanmış sürü sürü gencecik çocuk var. Bunlar, su geçirmez giysileri altında yağmurdan daha iyi korunuyorlar. Sözüünü ettigimiz kadınlar gibi koltuklarının altında günlük yiyecekleri bile yok. Yalnızca, eve dönünceye kadar ağızlarına atacıkları ekmeğin parçasını ellerinde tutuyor ya da ceketlerinin altında saklıyorlar."

"Böylece, en az 15 saat sürdüğüne göre, upuzun bir günün yorgunluguna, bu zavallilar için, sik sik zahmetli gidis gelislerin yorgunlugu da ekleniyor. Sonunda, aksamlari evlerine uyuma gereksinimiyle yorgun argin dönüyor ve ertesi gün, açılma saatinde atölyelerde bulunmak üzere evden çikiyorlar, doyasiya dinlenmeden."

Iste simdi, kentlerde oturanların üst üste, tikis tikis yasadığı berbat konutlar:

"Mulhouse'da, Darnach'ta ve komsu evlerde, iki ailenin birer köse, iki tahta arasında yere serpilmiş samanlar üzerinde yattığını gördüm. Haut-Rhin ilinde pamuk sanayisi işçilerinin içinde yasadıkları asiri yoksulluk, su yürekler acisi sonucu doğuruyordu: Üretici tüccarların, kumaşçıların, fabrika müdürlerinin ailelerinde yaşayan çocukların yarisi 21 yasina basarken, dokumaci ve pamuk iplikçisi ailelerdeyse, aynı çağdaki çocukların yarisi iki yıl önce ölüp gidiyorlardı."

Villermé, islik çalışmalarından söz ederken, sunları ekliyor:

"Oradaki çalışma, bir iş, bir görev değil, bir iskencedir. Ve bu iskenceyi altı ile sekiz yas arasındaki çocuklara uyguluyorlar. Bu, özellikle pamuk ipliği isliklerinde çalışan işçileri yıpratana, her Tanrının günü çekilen sonu gelmez bir iskencedir."

Çalışma süresi konusunda da Villermé, ceza sömürgelerinde kürek mahkûmlarının günde 6 saat, Antiller'deki kölelerin 9 saat, oysa 1789 Devrimi'ni gerçekleştirmiş ve o gösterisli İnsan Hakları'nı ilan etmiş olan Fransa'da, bir buçuk saat yemek molasıyla birlikte, atölye işçilerinin günde 16 saat çalıştırıldıklarını saptıyor. (10)

Ey burjuvazinin devrimci ilkelerinin acinasi basarisizligi! Ey İlerleme Tanrısı'nın iç karartıcı armaganı! Filozoflar, hiç çalışmadan para pul, han hamam edinmek için yoksullara iş verenlere, insansever diye alkış tutuyorlar. Bir köyün orta yerinde bir fabrika kurmaktansa, oraya veba tohumları saçmak, su kaynaklarını zehirlemek daha iyidir. Fabrika işçiligini baslatın, ne nese kalır ortada, ne sağlık, ne de özgürlük. Yasami güzel ve yasanmaya değer yapan ne varsa, hepsi gitti gider. (11)

Ekonomi uzmanları da, işçilere "toplumsal zenginligi artirmak için çalışın!" deyip duruyorlar hep. Ama, bir baska ekonomist, Destut de Tracy, onlara söyle yanıt veriyor: "Yoksul uluslarda halkın rahatı yerindedir. Zengin uluslardaysa, halk, genellikle yoksuldur."

Tracy'nin izleyicisi Cherbuliez de söyle ekliyor: "İşçiler üretken anaparaların birikimine katkıda bulunarak, kendilerini er geç ücretlerinin bir bölümünden yoksun bırakacak olaya yardım etmiş oluyorlar." Ama, kendi yaygaralarıyla sağirlasmis ve aptallasmis olan ekonomi uzmanlari "kendi gönencinizi yaratmak için çalışın!" diyorlar işçilere yanıt olarak. Anglikan Kilisesi rahibi saygideger Townshend, Hıristiyan hoşgörüsü adına sunlari söylüyor boyuna: "Çalışın, gece gündüz demeden çalışın! Çalışarak yoksullugunuzu artırirsiniz; sizin yoksullugunuz da, yasa gücüyle sizleri zorla çalıştırmaktan kurtarır bizi. Yasa zoruyla çalışmak çok sıkıntı verir, çok zorlanma gerektirir, çok gürültü patırtıya yol açar. Açlıksa, tam tersine, gürültüsüz, sessiz sürekli bir baskı değildir yalnızca, çalışma ve uğrasın en dogal dürtüsü olarak, en etkili çabalara da yol açar aynı zamanda."

Çalışın, çalışın işçiler, toplumsal serveti ve kendi yoksullugunuzu artırmak için çalışın. Çalışın ki, daha da yoksullasarak daha çok çalışmak ve yoksullasmak için birtakim nedenleriniz olsun. Kapitalist üretimin acımasız yasasi budur iste.

İşçiler, ekonomi uzmanlarının aldatıcı sözlerine kulak verdikleri için, kendilerini canla başla çalışma tutkusuna adanmışlardır. İşçiler, tüm toplumu, toplumsal organizmayı bastan basa sarsan sanayideki asiri üretimin bunalımları içine atıyorlar. Öyle ki, mal çokluğu, alıcı yokluğu yüzünden işlikler kapanıyor ve açlık, işçi nüfusa adeta kirbaçla veryansin ediyor. Çalışma dogmasıyla serseme dönen işçilerin, sözde gönenc döneminde başlarına bela ettikleri asiri üretim, bugünkü yoksulluklarının nedenidir. Bugday ambarına kosup "Açız, bir şeyler yemek istiyoruz! Bir tek mangirimiz bile yok. İsin dogrusu bu, ama metelige kursun atmakla birlikte, bugday hasadını ve bagbozumunu yine de bizler yaptık.." demeye gerek yok. Sanayi manastırlarının kurucusu Bay Bonnet de Jujurieux'nün ambarlarını kusatıp, söyle haykırmanın da gereği yok: "Bay Bonnet, iste sizin iplikçi, dokumacı kadın işçileriniz, bir Yahudi'nin gözünü yasartacak denli yamalı pamuk giysileri içinde soguktan titresiyorlar. Ama bununla birlikte, tüm Hıristiyan dünyanın hoppa kadınlarının ipeklili giysilerini dokuyanlar onlardı. Zavallı kadınlar günde 13 saat çalışıyorlardı. Süslenmeye zamanları yoktu. Simdi issizdirler ve dokudukları ipeklileri hisirdata hisirdata giyebilirler. Süt dislerini döktüklerinden beri, kendilerini sizin servetinize adadılar ve perhizli bir yaşam sürdürdüler. Simdi günleri bos geçiyor ve çalışmalarının meyvalarını almak istiyorlar biraz. Haydi Bay Bonnet, ipeklilerinizi veriverin, Bay Harmel muslinlerini, Bay Pouyer-Quertier kasalarını, Bay Pinet de, soguk ve ıslak küçük ayakları için potinlerini verecek... Bastan ayaga giyinik ve kipir kipirdirlar, onları seyretmek hosunuza gidecektir. Haydi, hik mik etmeyin. -Siz insanlığın dostusunuz, üstelik Hıristiyanınız değil mi?- Canlarını dislerine takarak kazandırmış oldukları servetinizi kadın işçilerinizin buyruguna verin. -Siz ticarete gönül bağlamış değil misiniz?- Öyleyse malların dolasını kolaylaştırın; iste size haphazir tüketiciler. Onlara sinirsiz krediler sağlayın. Bunu, Adem ve Havva'dan bu yana tanımadığınız ve size hiçbir şey, hatta bir bardak su bile vermemiş olan tüccarlara da yapmak zorundasınız. Kadın işçileriniz, ellerinden geldigince bunu sağlayacaklardır. Vadenin son bulduğu günde kaytarmaya baslar, imzalarının protesto edilmesine yol açarlarsa, onları iflasa sürüklersiniz; eger haczedecek hiçbir şeyleri yoksa, borçlarını duayla ödemelerini istersiniz: onlar, les gibi tütün kokan, kara cüppeli papazlardan daha iyi yollarlar cennete sizi."

Ürünlerin genel bir dağılımında bunalım anlarından ve evrensel bir eglenceden yararlanacak yerde açlıktan ölen işçiler, gidip başlarını işliklerin kapılarına çarpıyorlar. Solgun yüzler, bir deri bir kemik bedenler, acınası sözlerle fabrikacıları kusatıyorlar: "İyi yürekli Bay Chagot, sevecen Bay Schneider, daha is verin bize. Bize acı çektiren açlık değil, çalışma tutkusudur."

Ve ayakta zor duran bu zavallılar 12-14 çalışma saatini sofralarında ekmek olduğu zamankinden iki kat daha ucuza satıyorlar. Sanayinin insanseverleri de ucuza üretim yapmak için, işsizlikten yararlanıyorlar.

Eğer sanayi bunalımları, gecenin gündüzü izlediği gibi, asiri çalışma dönemlerini ister istemez izliyor ve kaçınılmaz yoksullukla çıkar yolu olmayan işsizlik ardından sürükliyorsa, o zaman acımasız iflasları da getiriyordur yedeginde. Üretici, üretme kredisi bulduğu sürece, çalışma kudurganlığının dizginlerini koyverdi mi, işlenecek ham madde sağlamak için habire borçlanır da borçlanır. Piyasanın bogazına kadar dolup tastığını; mallar bir türlü satılmayınca da, bono vadelerinin dolacağını düşünmeksizin, durmadan üretir de üretir. Kuyruğu sikisinca da gidip Yahudi'ye yalvarır, ayaklarına kapanır, kanını, onurunu ayaklar altına atar. Rothschild: "Birazcık altın isı görür. Deponuzda 20 bin çift çorabınız var. Ben onları dört metelige satın alırım..." diye yanıtlar onu. Çorapları alınca da, onları 6-8 metelige satar ve hiç kimsenin olmayan çil çil yüz meteligi indirir cebine. Ama üretici, daha iyi atlayabilmek için geri geri çekilmiştir. Sonunda iflas sökün eder ve depolar dolup tasar. O zaman kapıdan içeriye nasıl girdikleri bilinmeyen mallar pencereden dışarı fırlatılır. Çünkü, yok edilen malların değeri yüzlerce milyonu bulmuştur. Geçen yüzyılda bunlar, ya yakılır ya da suya atılırdı. (12) Ama bu sonuca varmadan önce, üreticiler, yığılan malları için pazar pesinde dünyayı dolasiyorlar, pamuklularını piyasaya sürmek için de hükümetlerini, Kongoları yurt topraklarına katmaya, Tonkenleri almaya, Çin Seddi'ni topa tutup yerle bir etmeye zorluyorlar. Son yüzyıllarda Amerika'da ya da Hindistan'da kim satis tekeline elde edecek diye, Fransa ile İngiltere arasında ölesiye bir savasım sürüp gidiyordu. Binlerce genç ve gülbüz insan, 15., 16. ve 17. yüzyılların sömürge savaslarında, denizleri kanlarıyla kızıla boyamışlardı.

Mallar gibi anaparalar da bollasiyor. Para babaları, onları nereye koyacaklarını bilemiyorlar. O zaman, sigaralarını içerek aylak aylak güneşlenen uluslara gidiyorlar, demir yolları dösemeye, fabrikalar kurmaya ve çalışmanın uğursuzluğunu götürmeye. Fransız sermayesinin dışı akısı, bir sabah diplomatik güçlüklerle sona eriyor: Fransa, İngiltere ve Almanya'nın, hangi tefecinin önce alacağı konusunda saç saça, bas basa birbirlerine girmek üzere oldukları Mısır'da; sonra da netameli borçları toplamak amacıyla mübasirlik yapmak üzere Fransız askerlerinin gönderildiği Meksika Savasları'nda. (13)

Bu bireysel ve toplumsal yoksunluklar, büyük, sayısız ve sonsuzmuş gibi görünseler de, işçi sınıfı "istiyorum onu!" deyince, yaklaşılan aslanın karsısında toz olan sırtlan ve çakallar gibi, ortadan kalkacaklardır. Ama işçi sınıfı kendi gücünün bilincine varmak için, Hıristiyan ahlakının, ekonominin, liberal düşüncenin önyargılarını ayaklar altına almalıdır. Doğal içgüdülerine dönmeli; kentsoylu devriminin metafizikçi savunucularının hazırladığı verimli İnsan Hakları'ndan binlerce kez daha kutsal olan Tembellik Hakkı'ni ilan etmeli; günde üç saatten çok çalışmamaya kendini zorlamalı, günün ve gecenin geri kalan saatlerinde tembellik etmeli ve tika basa yemeli.

Buraya kadar isim kolaydı, hepinizin çok iyi bildiği kötülükleri dile getirmekten başka bir şey yapmadım, ne yazık ki! Ama verilen sözlerin bir saptırmaca; daha yüzyıl basından bu yana içine itildiği asiri çalışmanın insanoglunun basına gelen belaların en korkuncu olduğuna işçi sınıfını inandırmaya kalkışmak, benim gücümü asan bir istir. Ancak, akıllıca düzenlendiği, günde en çok üç saatle sınırlandığı zaman, çalışmanın, tembellik zevkinin tadi tuzu, insan bedenine hayırlı bir alıştırma, toplumsal düzene yararlı bir tutku olacağını

anlatmak da yine beni asan bir istir. Yalnizca fizyologlar, saglikbilimciler ve komünist iktisatçilar bu ise girisebilirler. Ilerideki sayfalarda, modern üretim araçlari ve onların sinirsiz üretim güçleri belli olduguna göre, işçilerin o ipe sapa gelmez çalışma tutkularini bastirmek, ürettikleri mallari tüketmek zorunda olduklarini kanitlamakla yetinecegim.

FAZLA ÜRETİMİN ARDINDAN GELEN

Cicero döneminin Yunan sairi Antiparos, su degirmenin (tane öğüten) bulunmasini, tutsak kadinklari özgürlüğe kavusturacak ve altin çağı geri getirecek diye söyle kutluyordu:

"Siz ey degirmende çalışan kadinklari! Degirmen tasini döndüren kolu birakin, rahat rahat uyuyun! Horoz, varsin günün isidigini bos yere haber versin size! Dao, kölelerin isini perilere yükledi. Iste, onlar simdi güle oynaya çarkin üstünde siçrayip duruyorlar. Ve iste sallanan dingil isiltilarla dönüyor, agir tasi çevire çevire.

"Babalarimizin yasamini sürdürelim. Tanrıçanın bize verdigi bos zamanin tadini çıkaralım."

Yazik! Pagan sairin mustuladigi bos zaman gelmedi. Kör, sapik ve insan canina kıyan çalışma tutkusu, özgürleştirici makineyi, özgür insanlari kölelestiren bir araca dönüştürüyor: üreticiligi, yoksullastiriyor onlari.

Iyi bir kadin işçi, iğle dakikada ancak bes ilmek atar, oysa kimi dönüşümlü dokuma tezgâhlari ayni süre içinde 30 bin ilmek atiyorlar. Buna göre, makinedeki her dakika, kadin işçinin 100 saat çalışmasına esittir; ya da, makine her dakikada kadin işçiye on günlük bir dinlenme zamani saglamaktadır. Dokuma sanayisi için dogru olan, modern mekanikle yenilenen tüm sanayiler için de az çok dogrudur. Ama, ne görüyoruz? Makine gelistikçe ve insan çalışmasını durmadan artan bir hiz ve kesinlikle yendikçe, işçi, dinlenme süresini ayni oranda uzatacak yerde, makineyle yarisircasına çabasini iki kat artırıyor. Saçma ve öldürücü bir yarisma bu! İnsan ve makine yarismasının alabildigine serbest kalmasi için, işçiler, zanaatçilarin çalışmasını sinirlayan eski loncalarin akla uygun yasalarini ve tatil günlerini ortadan kaldirmislardi. (14) Çünkü o dönemin üreticileri, yedi günün yalnizca besinde çalıştiklari için, palavraci economicilerin anlattiklari gibi, yalnizca hava ve suyla yasadiklarina mi inaniyorlardi? Haydi canim siz de! Dünyanın tadini çıkarmak, sevmek, nese verici Tembellik Tanrısı'nin onuruna sölenler düzenlemek için bos zamanlari vardi onların. Protestanliga batmis olan o nesersiz Ingiltere, o zamanlar kendisine "Neseli Ingiltere" dedirtiyordu. Rabelais, Quevedo, Cervantes ve serüven romanlarının bilinmeyen yazarlari, iki savas ve yıkim arasında, içkilerin çanak çanak tasindigi, o keyfi çıkarilan içki âlemlerinin betimlemeleriyle agzimizin suyunu akitiyorlar. (15)

Jordaens ve Flaman ressamilar, bunlari o gönül açici tablolarinda resimlemislerdir. Siz ey ulu Gargantua mideliler, ne oldu sizlere? Tüm insan düşüncesini kusatan ulu beyinler, ne oldunuz? Bizler, çok küçüldük ve yozlastirildik. Kudurmus inek eti, patates, kirmizi sarap ve Prusya schnapsi ustaca birbiriyle kaynasarak bedenlerimizi zayıflatti, aklimizi kisalitti. Iste o zaman, insan midesini küçültür ve makine üreticiligini artırir; yine o zaman, iktisatçilar Malthus'un kuramini, din de perhizciligi ve çalisma dogmasini ögütler bize. Ama, onlarin dilini koparip köpeklere atmak gerekirdi.

İşçi sinif, her seyi basite indiren o iyi niyetiyle özünü körü körüne asilamalara ve dogal taskinligiyla gözü kapali kendini çalismaya ve perhize kaptirdigi için, kapitalist sinif, kendini tembellige, zoraki zevke, verimsizlige ve asiri tüketicilige vurmudur. Ama, işçinin asiri çalismasi canini çikariyor ve sinirlerini geriyorsa, bu, kentsoylu için aci çekme bakımından ayni ölçüde verimlidir.

Üretici sinifin kendini adadigi perhiz rejimi, ha babam ha ürettiği ürünler, kentsoylulari asiri ölçüde tüketmek zorunda birakiyor. Kapitalist üretimin baslangicinda, yani bir ya da iki yüzyil öncesinde, kentsoylu, yerli yerine oturmus, akla yatkın ve kendi halinde gelenekleri olan bir insandı. Karisiyla söyle böyle yetiniyordu, susayınca içer, acikinca doyasiya yerdı. Sefilce yasamin soylu özelliklerini dalkavuklara ve kibar fahiselere birakirdi. Bugün, sonradan görme hiçbir kisinin çocuğu yoktur ki, orospulugu gelistirmeyi ve civa madeni işçilerine bir amaç saglama yolunda üstünü basini civaya bulama zorunda oldugunu düşünmesin... Bu meslekte, insanin bedeni hizla çöker, saçlari ve disleri dökülür, gövdesi çarpilir, göbegi siser, solugu kesilir. Devinimleri ağırlasir, eklemleri kireçlenir, parmak kemikleri düğümlenir. Cümbüslerin yorgunluguna katlanamayacak kadar güçsüz, ama, Proudhonculugun yükünü sirtlanmis olanlar, ekonomi politigin Garnierleri, hukuk felsefesinin Acollaslari gibi besteci ve yayimcilarin bos zamanlarini doldurmak için karaladıkları koca koca uyutucu kitaplarla beyinlerini kurutuyorlar.

Sosyete kadinlari, acinin acisi bir yasam sürüyorlar. Terzi kadinlarin didine çirpina yaptıkları o perilere yarasir tuvaletleri deneyip degerlendirmek için, sabah aksam, bir giysiyle bir baskasi arasinda mekik dokuyorlar. Saatlerce, saçlarini enselerinde toplatip topuz yaptirma tutkularini, her ne pahasina olursa olsun doyurmaya çalisın usta berberlere teslim eden, o içi bos kafalilar. Korselerinin içinde sikisip kalmis, kunduralari içinde ayaklari büzülmüs, bir itfaiyecinin yüzünü kızartacak denli açık saçık bir giyimle, yoksullar için birkaç metelik toplamak amaciyla, gecelerce balolarda fir dönüp dururlar. Sevsinler sizi.

Kentsoylu, üretmeyen ve alabildigine tüketen iki katli toplumsal görevini yerine getirmek için, yalnızca, kendi halindeki zevklerini dürtüslemek, iki yüzyil önceki yorucu aliskanliklarini yitirmek ve kendini asiri lükse, alabildigine bikkilige ve frengili cümbüslere teslim etmek degil, ayni zamanda kendine yardım saglamak amaciyla, büyük bir insan kalabaligini üretici islerden uzak tutmak zorunda kalmistir.

Iste size, üretici güçlerin kaybinin ne denli büyük oldugunu kanitlayan birkaç sayı. 1861 nüfus sayimına göre, İngiltere'nin ve Galler ülkesi'nin nüfusu 20.066.244 idi. Bunun 9.776.259'u erkek, 10.289.965'i kadindi. Çalisamayacak kadar çok yasli ve çok genç olanlar, verimsiz kadinlar, erginler ve çocuklar, sonra üretici olmayan yöneticiler, polisler, yargıçlar, askerler, orospular, sanatçilar, bilimadamlari vb. gibi

ideolojik meslekler, daha sonra da, isleri güçleri, özellikle yalnızca toprak geliri, faiz, kâr payı vb. adi altında baskalarının emegini sömürmek olan insanlar bir yana bırakılırsa, geriye üretim, ticaret ve para işlerinde çalışan kapitalistlerle birlikte her yastan kadın ve erkek 8 milyon kişi kalır. Bu 8 milyonun içinde sunlar var:

- Tarım işçileri (çobanlar, çiftlik sahibinin yanında oturan usaklar ve hizmetçilerle birlikte): 1.098.261.

- Pamuk, yün keten, kenevir, ipek ve dokuma fabrikası işçileri: 642. 607.

- Kömür ve maden ocakları işçileri: 565.835.

- Maden işçileri (yüksek fırın, hadde makinelerinde vb. çalışanlar): 396.998.

- Usak sınıfı: 1.208.648.

"Dokuma fabrikası işçileriyle kömür ve maden ocakları işçileri sayısını ele alırsak, 1.208.442; birincilere demir-çelik fabrika işçilerini eklersek toplam olarak 1. 039.605 sayısına ulaşırız. Bu, her seferinde, modern iş kölelerinden daha düşük bir sayı demektir. İşte size makinelik kapitalist sömürünün essiz bir sonucu!" (16).

Sayısız büyüklüğü, kapitalist uygarlığın vardığı düzeyi gösteren bütün bu usak sınıfına sunları eklemek gerekir: kendilerini, salt zengin sınıfların büyük harcamalı ve (gereksiz, kof, uydurma, işe yaramaz) zevklerini doyurmaya adanmış bir takım zavallılar sınıfı, elmas yontucuları, dantelacılar, nakışçı kadınlar, lüks cilt işçileri, eğlence evlerinin bezekçileri vb. (17)

Zorlama bir zevkin ahlaksızlaştırdığı katıksız bir tembellik içine gömülen kentsoylu sınıfı, bu yüzden çektiği sıkıntıya karşın, yeni yaşam biçimine alıştı. Her türlü değişikliği iğrene tiksine karşıladı. İşçi sınıfının bir yazgı olarak kabullendiği acınası yaşam koşullarıyla sapık çalışma tutkusunun yarattığı organik alçaltının doğurduğu görüntü, her türlü çalışma zorunluluğu ve her türlü zevk kısıtlamasına karşın tiksintiyi artırıyordu.

İşte, tam o sıra kentsoylu sınıfın kendine bir toplum görevi olarak benimsediği ahlaksızlığı hesaba katmaksızın, işçiler, çalışmayı kapitalistlere zorla kabul ettirmeyi kafalarına koydular. Saf yürekli işçiler,

economicilerin ve ahlakçuların çalısmaya iliskin kuramlarını ciddiye aldılar ve bunun uygulamasını kapitalistlere zorla kabul ettirmeye çalıştılar, imanları gevreyerek. İşçi sınıfı "Çalışmayan yiyemez" ilkesini attı ortaya. 1831'de Lyon işçileri, "ya bizi kursuna dizin ya da is verin!" diye ayaklandı, 1871 federeleri de ayaklanma eylemlerine İs Devrimi adını verdiler.

Tüm kentsoylu zevklerine ve her türlü tembelliğe son vermeye çalışan bu kıyıcı öfke seline karşı kapitalistler, yalnızca acımasız bir bastırma eylemiyle yanıt verebiliyorlardı. Ama sunu da biliyorlardı ki, devrimci patlamaları bastırabildilerse de, işçilerin aylak ve karni toklar sınıfına çalışma zorunluluğu getirmek gibi saçma düşüncelerini o akıl almaz kıyımlarının kanında bogamayacaklardı. Bu beladan yakayı siyirmek için, dört bir yanlarına, sıkıntılarına yol açan bir verimsizlik içinde besledikleri koruman birliklerini, polisleri, yargıçları ve zindancıları topladıklarını da biliyorlardı. Bugünkü orduların niteliği üzerinde yanlış düşünülemez artık. Bunlar yalnızca ve yalnızca "iç düşmanı" bastırma için sürekli hazır tutulmaktadır. Böylece, Paris ve Lyon Kaleleri, kenti yabancılara karşı korumak değil, ayaklandığı zaman iç düşmanı cezalandırmak amacıyla yaptırılmışlardır. Ve su götürmez bir örnek vermek gerekirse, Belçika ordusunu, hani su kapitalizmin bolluk ülkesi Belçika'nın ordusunu ele alalım: Ülkenin yansızlığı, Avrupa Devletlerince güvence altına alınmıştır. Bununla birlikte ordusu, nüfusuna oranla, en güçlü ordulardan biridir. Yigit Belçika ordusunun savaş alanları Borinage ve Charleroi dolaylarıdır. Belçika subayları kılıçlarını silahsız madencilerle işçilerin kanına bulayıp apoletler kazanıyorlar. Avrupa uluslarının ulusal orduları yok, paralı askerleri var. Bunlar, kapitalistleri, 10 saatlik maden işçiliğine ya da dokumacılığa köle etmek isteyen halkın öfkesine karşı koruyorlar.

Demek, işçi sınıfı kemerlerini sıkarak, asiri tüketime yazgılı kentsoyluların göbегini alabildiğine sisirmiştir.

Kentsoylu sınıfı, can sıkıcı çalışmasının acısını çıkarmak için, işçi sınıfından, yararlı üretime ayrılanlardan çok daha üstün olan işçileri uzaklaştırmış, ayırdıklarını da verimsizliğe, "üretimsizliğe" ve asiri tüketime mahkûm etmiştir. Ama, bu yararsız insan sürüsü, doymak bilmez açgözlülüğüne karşın, çalışma dogmasının aptallastırdığı işçilerin, tüketmeyi düşünmeden, tüketebileceklerin bulunabileceğini de akıllarına getirmedi, deliler gibi ürettiklerini tüketemez olmuşlardır.

İşçilerin, kendilerini öldürürcesine çalışma ve yokluk içinde sürünerek yasama gibi çilginliği karşısında, kapitalizmin büyük üretim sorunu üretici bulmak ve onların gücünü iki katına çıkarmak değil, tüketici bulmak, isteklerini kamçılama ve onlarda sahte gereksinimler yaratmaktır artık.

Madem soguktan ve açlıktan titreyip duran Avrupa işçileri kendi dokudukları kumaslardan giysi yapmak, ürettikleri sarapları içmek istemiyorlar, o zaman fabrikacılarla açığözler, saga sola kosusturup, bu ürünleri giyecek ve içecek insanları aramaya gitmek zorundadırlar. Avrupa'nın her yıl, dünyanın dört bir bucagında, bunları ne yapacaklarını bilmeyen insanlara sattıkları yüzlerce milyon ve milyar maldır bunlar. (18) Ama keşfedilen kıtalar yeterince geniş değildir, ayak basılmamış ülkeler gerekmektedir. Avrupalı fabrikacılar, gece gündüz Afrika'ya, Sahra Çölü'nü, Sudan demiryolunu düşünüyor; Livingstonların, Stanleylerin, Du Chailluların, Brazzaların başarılarını kaygıyla izliyor, bu yigit gezginlerin olaganüstü öykülerini, ağızları bir karış açık dinliyorlardı. Ne bilinmez, sasirtici şeyler saklıyordu su "Kara derililer

kitasi!" Tarlaları fildisleriyle kaplı, hindistancevizi yağlarıyla dolu ırmaklarda kumla karışık altın pulları akmakta, milyonlarca zencinin, Dufaure ve Girardin'in yüzleri gibi çirilçıplak kiçi, örtünmek için pamukluları, uygarlığın erdemlerini öğrenmek için schnaps siselerini ve kutsal kitapları beklemektedir.

Ama, her şey etkisiz ve yetersizdir: Karni tok, sirti pek kentsoylular, sayıca üretici sınıfı asan usaklar sınıfı, boğazlarına kadar Avrupa mallarına bogulan yabancı ve vahşi uluslar; hiç, hiçbir şey, Mısır ehamlarından daha yüksek ve kocaman mal yığınlarını satmayı basaramaz: Avrupa işçilerinin üretkenliği, her türlü tüketim ve savurganlığa meydan okuyor. Çilgına dönen üreticiler, işçilerinin düşüncesiz, düzensiz ve sapık tutkularını doyumak amacıyla hammadde için nereye başvuracaklarını bilemiyorlar hiç. Yün üretilen eyaletlerimizde, yarı yarıya çürümüş ve kirli paçavralardan, seçimlerde verilen sözler kadar ömürleri olan bezler dokuyorlar. Lyon'da ipek liflerine, basitliğini ve doğal esnekliğini koruyacak yerde, ağırlığını artıran mineral tuzlar ekleyerek onu gevrekletirip, pek kullanılmaz duruma sokuyorlar.

Ürettiğimiz tüm mallar, sürümleri kolay olsun ama çok dayanmasın diye, bile bile üstünkörü yapıyor. Ürünlerinin nitelikleri dolayısıyla insanlığın ilk dönemlerine nasıl tas çığı, tunç çığı deniyorsa, bizim çığımıza da kalpazanlar çığı denecektir. Bilgisizler, bizim sofu sanayicilerimizi dalaverecilikle suçluyorlar. Oysa, gerçekte onları harekete geçiren düşünce, elleri kolları bağlı yaşamaya katlanamayan işçilere is sağlamaktır. Tek dürtüleri insanca bir duygu olan, ama sahteciliği uygulayan fabrikacılara büyük kazançlar sağlayan bu davranışlar, malların niteliği bakımından çok kötü ve insan gücü savurganlığının tükenmez bir kaynağıysalar da, kentsoyluların insansever becerilerini ve işçilerin o korkunç sapıklığını kanıtlar. O işçiler ki, çalışma sapıklıklarını doyumak için, sanayicileri vicdanlarının sesini bastırmaya ve ticari dürtütlük yasalarını çignemeye zorlamaktadırlar.

Bununla birlikte, asiri mal üretimine ve sanayideki sahtecilige karsın, işçiler "Is, is istiyoruz!" diye piyasayı tika basa dolduruyorlar. Sayıca çoklukları, tutkularını durduracak yerde, en asiri noktalara vardiriyor. Bir çalışma fırsatı ortaya çıkmayagörsün, üstüne üsüsüyorlar. O zaman, gözleri doysun diye 12, 14 saat çalışma istiyorlar ama, ertesi gün yine kendilerini kaldırımlara atılmış buluyorlar, sapkinliklerini besleyecek hiçbir şey de elde edemediler. Her yıl, bütün sanayi dallarında, mevsimlerin sasmazlığıyla birlikte ıssızlık yeniden gelip çatıyor. Beden için öldürücü olan asiri çalışmanın yerini 2 ve 4 aylık tam dinlenme alıyor. Artık ne is var, ne de yiyecek içecek parası. Madem işçilerin yüregine çalışma sapkinliği ibliscesine çakılıp kalmıştır, madem kaçınılmaz gereksinimleri bütün öbür doğal içgüdülerini bastiriyor, madem toplumun istediği çalışma süresi ister istemez hammaddenin tüketimi ve bolluğuyla sınırlıdır, öyleyse niçin bütün bir yılın isi altı ayda tüketilsin? Niçin yıllık çalışma aynı biçimde 12 aya dağıtilmasın ve altı ay içinde 12 saatlik bir sindirim güçlüğüne ugrayacak yerde, her işçi altı ya da bes saat çalışmayla yetinmeye zorlanmasın?

Günlük işlerinden güvenli olan işçiler, artık birbirlerini kiskanmayacak, birbirinin elinden isini, agzından ekmeğini kapmak için dövüsmeyecek, o zaman, bedence ve ruhça yipranmad an tembellik erdemlerinin tadını çıkarmaya başlayacaklardır.

Sapkinliklerinin aptallastirdiği işçiler, herkese is sağlanması için, su sikintisi çekilen bir gemide olduğu gibi, isin bölüşülmesi gereğini kavrayacak zekâyâ ulaşamamışlardır. Bununla birlikte, sanayiciler, kapitalist

sömürü adına, uzun zamandan beri, çalışma gününün yasal olarak sınırlanmasını istemislerdir. 1860 Meslek Eğitimi Komisyonu'nda, Guebwiller bölgesinde Alsace'in en büyük yapımehi sahiplerinden Bay Bourcart, "günde 12 saatlik çalışma çok fazladır, 11 saate indirilmelidir. Cumartesi günleri saat 2'de ise son verilmelidir" diyor ve sunları ekliyordu: "İlk bakışta harcamaları artırıcı görünse de, bu önlemin kabulünü salık veririm. Sanayi kurumlarımızda bunu dört yıl boyunca denedik ve sonuçtan hoşnutuz. Ortalama üretim, azalacağına artmıştır."

"Makineler" adlı incelemesinde Bay F. Passy, Belçikalı büyük sanayici Bay. M. Ottavaere'in su mektubunu alıntılıyor:

"Makinelerimiz, İngiliz iplik makinelerinin aynisi olmakla birlikte, gerekeni, yani İngiltere'de günde iki saat daha az çalışan aynı makinelerin ürettiğini üretmiyor... Bizler iki saat daha fazla çalışıyoruz. Benim kanım su ki, 13 yerine yalnızca 11 saat çalışırsak, aynı üretimi yapar ve dolayısıyla da daha tutumlu üretebiliriz."

Öte yandan, Bay Leroy-Beaulieu, Belçikalı büyük bir fabrikacının gözlemlerine dayanarak, bir bayram gününe raslayan haftalarda, üretimin normal haftalardakinden aşağı düşmediğini ileri sürüyor. (19)

Ahlakçılardan saf bulup aldattığı halkın hiçbir zaman yapmayı göze alamadığı şeyi bir soylular hükümeti yaptı. Fabrikalarda günlük çalışma saatini 11'e indirmenin İngiliz sanayisi için yıkım olacağını bas bas bağırarak uğursuz ağızlı ekonomistlerin ahlak ve sanayiye ilişkin görüşlerini hiçe sayarak İngiliz hükümeti, siki sikiya uygulanan bir yasayla günde 10 saatten çok çalışmayı yasakladı. Peki ne oldu? İngilizler, eskiden olduğu gibi, sonra da, dünyanın birinci sanayi ulusu olarak kaldı. (20)

Büyük İngiliz deneyimi ortada, birtakim akıllı kapitalistin deneyimi ortada. Bu, insan soyunun üretkenliğini güçlendirmek için, çalışma saatlerini azaltma, ödemeleri ve bayramları artırmak gerektiğini su götürmezcesine kanıtlıyor. Gel gör ki, Fransız halkının buna akli yatmış değil. Ama, eğer çalışmada iki saatlik önemsiz bir azaltma, on yılda İngiliz üretimini 3'te 1'e yakın oranda artırırsa, günlük yasal çalışma saatinin 3'e indirilmesi, Fransız üretimine ne denli basdöndürücü bir ilerleme sağlar, düşünün bir. İşçiler anlamayacaklar mı ki, asiri ölçüde çalışarak, kendilerinin ve çocuklarının gücünü tüketmekte; tükenen tükenen vaktinden önce hiç çalışamaz olacaklar; bir tek sapkinliğe kendilerini kaptıra kaptıra aptallasıp, artık birer insan taslagına dönüşecekler; o kudurgan çalışma çilginliklerini ha babam ha ayakta tutmak için, kendilerindeki bütün yetileri öldürecekler.

Ne yazık! Arcadia papaganları gibi ekonomistlerin dediklerini yineleyip duruyorlar: "Çalışalım, ulusal zenginliği artırmak için çalışalım!" diye.

Ey aptallar! Sizler asiri ölçüde çalıştığınız içindir ki, sanayi avadanlığı çok yavaş geliyor. Anırmayı

birakin da bir ekonomiciye kulak verin: Çok akıllı bir adam değil, birkaç ay önce yitirme mutluluğuna erdigimiz Bay L. Reybaud'dur bu:

"Çalışma yöntemlerinde devrim, genel olarak, el emegine göre ayarlanır. İşçiler, yaptıkları işi düşük fiyata sağladıkları sürece, patronları bol bol onları simartırlar, gördükleri işler daha pahalıya mal olunca da yüz vermezler onlara" (21).

Kapitalistleri, tahta ve demirden makinelerini geliştirmeye zorlamak için, ücretleri artırmak, et ve kemikten oluşan makinelerin (yani işçilerin) çalışma saatlerini azaltmak gerekir. Bunu destekleyen kanıtlar var mı? Yüzlerce bulunabilir. İplikçilikte mekik tezgâhi, Manchester'de icat edilip eskisinden daha uzun süre uygulandı.

Amerika'da makine, tarımsal üretimin tüm alanlarını doldurdu, tereyağı üretiminden bugdayın yabancı otlardan ayıklanmasına kadar. Niçin? Çünkü, özgür ve tembel olan Amerikalı, Fransız köylüsünün sigirimsi yaşamını benimsemektense, bin kez ölmeyi yeğler. Anlı sanlı Fransızlarda çok zahmetli, bıkınlık ve yorgunluk yaratmakta essiz olan çiftçilik, Batı Amerika'da açık havada yan gelip tembel tembel pipo tütürülerek yaşanan hoş bir vakit geçirme isidir.

YENİ MÜZİGE YENİ SES

Eğer çalışma saatlerini azaltarak toplumsal üretime yeni makine güçleri kazandırılıyorsa, işçileri, ürettikleri malları tüketmeye zorlayarak büyük bir iş ordusu kazanılmış olur. O zaman, evrensel tüketimci görevinden kurtulmuş olan kentsoylu sınıfı, tüketmede ve savurganlıkta kendisine yardımcı olmaları amacıyla, yararlı uğraşlarından koparıp aldığı asker, yargıç, berber, pezevenk vb. güruhunu bir an önce basından atmaya çalışacaktır. İşte o zaman, iş piyasası dolup tasacak ve çalışmayı yasaklayan demir gibi sert bir yasa koymak gerekecek: tahta bitlerinden daha kalabalık, üretmeyen işçi yığınına iş bulmak olanaksızlaşacak. Bunlardan sonra da anlamsız ve pahalıya mal olan gereksinim ve zevklerini karşılamakta olan kişileri düşünmek gerek. Artık, sirmalar takınacak usaklar ve generaller, dantellere bogulacak evli ve bekâr orospular, delik açan toplar, yapılacak saraylar olmayınca, o zaman, sirma, dantel, ütü ve inşaat işlerinde çalışan kadın-erkek işçileri, sağlıklarını kazandırmak ve soylarını geliştirmek için, sert yasalarla kürek sporları, dans ve bale figürleri yapmaya zorlamak gerekecek. Olduğu yerde tüketilmeyen Avrupa ürünleri çöpe atılmayacağına göre, gemicilerin, küçük tekne sahiplerinin, kamyoncuların oturup derin derin düşünmeleri gerek. O zaman, çok mutlu Polinezyalılar, uygarlaşmış Venüs'ün tekmelerinden ve Avrupa'nın ahlak hocalarından korkmaksızın, sere serpe sevismeye bırakabileceklerdir kendilerini.

Dahası, günümüz toplumunun tüm gelir yoksullarına iş bulmak, kentsoylular gibi, perhizli zevklerini ve tüketici yeteneklerini sonuna kadar zorlamak gerek. Bir ya da iki onsluk kösele gibi et yiyeceğine, canı isterse, bir ya da iki librelik güzel bifteği indirecek midesine; kötü sarabi kararında içecek yerde, Papa'dan daha da katolikleserek Bordeaux ve Burgonya saraplarını, sanayi suyu katmadan, agzına kadar dolu derin

bardaklardan içecek, suyu da hayvanlara birakacak.

Isiler, demir-döküm ve aritma fabrikalarında, kapitalistleri, zorla 10 saat alistirmayı koymuslar kafalarına. Büyük bir yanilgidir bu, toplumsal uyumsuzluk ve isavas nedeni. alısmayı savunmak gerekirdi, yoksa zorla kabul ettirmek değil. Rothschildlerin, Sayların, yasamları boyunca tam anlamıyla cigeri bes para etmez birer insan olduklarını kanıtlamalarına yer verilecektir. Eger alıma yolundaki genel alistirmalara karsın, eskisi gibi tam anlamıyla aylak yasamlarını sürdürmeye ant ierlerse fislere geirilecekler ve bağlı oldukları belediyelerden, her sabah, ufak tefek eğlence parası olarak 20'ser frank alacaklardır. Toplumsal uyumsuzluklar son bulacak, ilk önce gelir sahipleriyle kapitalistler, kendilerine kötülük yapılması söyle dursun, daha doğustan beri bellerini büken fazla tüketim ve savurganlıktan kurtarılmak istediklerine akilları yattı mı, halkın yanında yer alacaklardır. Bes para etmez niteliklerini kanıtlayamayan kentsoylulara gelince, onlar iğtüdülerıyla bas basa bırakılacaklardır. Onları yerleştirecek yeterince iğrenç iş var: Dufaure genel helaları temizleyecek. Galliffet uyuz domuzları ve karni sis atları kesip biçecek. Poissy'ye (Merkez Tutukevi) gönderilen Son Darbe Komisyonu üyeleri, kesilecek sigırları ve koyunları damgalayacak, cenaze törenlerine katılıp duran senatörler, cenazede tabut taşıyıcısı rolünü oynayacaklardır. Baskaları için de, zekâlarına yarasır işler bulunacaktır. Lorgeril ve Broglie, sampanya siselerini tipalayacaklar, ama sarhos olmalarını önlemek için ağızlarına tasma takılacaktır. Ferry, Freycinet ve Tirard bakanlıklarının ve baska kamu kurumlarının tahtakurularını, bit ve pirelerini öldüreceklerdir. Bununla birlikte, alısmislik kudurmuşluktan beter olduğu için, Devlet gelirlerini kentsoylulardan uzak tutmak gerekecektir.

Ama insan doğasını soysuzlastıran ahlakılardan, yobazlardan, iki yüzlü insanlardan, sahte sofulardan ve "dünya âlemi dolandırmak için kilik degistirmiş baska mezhep insanlarından" uzun uzun ve hoyratça ö alınacaktır. Çünkü sıradan halka, yalnızca derin düşüncelele daldıklarını, insanların küçük kırılganlıklarını gerçekten desteklemek için oruç tuttıklarını ve nefislerine eziyet ettiklerini söylüyorlar. Oysa tam tersine, işin bokunu çıkıyorlar. Tanrı bilir nasıl! Romalı Curius gibi görünüp, Sarap Tanrısı gibi yasıyorlar. Kükürtlü pudralar kullanmasalar, kiptirmizi suratları ve sis göbekleri apaçık ortaya çıkar.

Büyük halk senliklerinde komünistlerle kolektivistler, kentsoylu sınıfın 15 Agustos ve 14 Temmuzlarındaki gibi toz toprak yutacak yerde, siseleri fırlatacak, domuz sucuklarına saldıracak, masrapaları havalara uçuracaklar. Tinsel ve Siyasal Bilim Akademisi üyeleri, economiciler, Katolik, Protestan, Yahudi, pozitivist ve özgür düşünceli kilisenin kısa ve uzun cüppeli papazları, Malthusulugun ve Hristiyan ahlakının özgeili, bağımsız ya da bağımlı, sarı giysili propagandacıları, parmaklarını yakarcasına samdanları tutacaklar ve Galyalı kadınlarla, etler, meyveler ve çiçeklerle dopdolu masalarda, aç açına yasayacak ve dolup tasan fiıların yani basında susuzluktan öleceklerdir. Yılda dört kez, mevsim değisimlerinde, bileyici köpekleri gibi onlar da büyük çarkların içine sokulacak ve on saat boyunca bosu bosuna arki döndürmeye mahkûm edileceklerdir.

Avukatlarla hukukçular da aynı cezaya arptirilacaklardır.

Tembellik rejiminde, bizi her saniye yok eden zamani öldürmek için, sürekli gösteriler ve tiyatro oyunları

olacaktır: bu, bizim kentsoylu anayasacilarimiz için cuk oturmus bir ugrastir.

Takimler halinde düzene konup panayirlari ve köyleri dolastirarak yasama temsilcileri verdirilecektir onlara. Ayaklari çizmeli, göğüsleri kordonlar, sövalye nisanlari, legion d'honneur haçlariyla süslü generaller, sokaklara, alanlara dökülüp iyi insanlari askere alacaklardır. Gambetta ve o dalavere ortagi Cassagnac kapi sarlatanligi yapacaklardır. Cassagnac, yigit taslagi kiligi içinde, gözlerini fildir fildir oynatip biyiklarini bura bura, agzından alevli üstüdüler saçarak, babasinin tabancasiyla herkesi yildiracak ama, kendisine Lullier'in portresi gösterilince bir çukura atlayip ortadan kaybolacaktır. Gambetta, dis politika ve kendini etkileyen ve Türkiye'yi tongaya düsürmek için Avrupa'yi atese verecek olan küçük Yunanistan ve büyük Rusya üzerine de söylevler çekecek. O Rusya ki, Prusya ile yapmaya söz verdiği uyusmayı hiçe indirmekte, Dogu'da çikarini saglamak, içeride nihilizmi yok etmek amaciyla Avrupa'nin batisinda her gün hir gür çikarmayı ummaktadır. Ayrıca, genel afla ilgili konusmasina izin vermek lütfunda bulunan Bay Bismarck üzerine de söylevler verecek, sonra da, üç renge boyali o genis göbegini cascavlak açıp tepikleye tepikleye halki toplantiya çağiracak, tarimi desteklemek ve Belleville'de seçmenlerini sevindirmek için de, Margaux ve Yquem'de mideye indirdigi minik hayvanlari, yelvekuslarini, mantarları bir bir sayacak.

Baraka içinde, "Seçim Güldürtüsü" ile baslanacaktır ise. Odun kafali ve esek kulakli seçmenler, palyaço kilikli kentsoylu adaylari, politik özgürlükler dansini oynayacaklar; yüzlerini ve kışlarını binbir söz verilen seçim programlariyla silecek, göz yaslari içinde halkin yoksullugundan ve bakirsi sesleriyle Fransa'nin zaferlerinden söz edeceklerdir. Seçmenlerin kafalari da, koro olarak ve vargüçleriyle "ahi, ahi!.." diye aniracaklardır.

Sonra büyük oyun baslayacaktır. "Ulus Mallarinin Yagmalanmasi Oyunu".

Yüzü killi, kafasi dazlak, yıpranmis, eti pörsümüs, sis ve solgun, gözleri fersiz, uyukulu ve esneyeduran koskoca bir disi olan Fransa, boylu boyunca kadife bir kanepeye uzanmis. Ayaklarinin ucunda, maymun maskeli, koskoca demir bir gövde, acili ve yürek paralayıcı çigliklari dünyayı tutan erkek, kadın ve çocuklari habire yutmakta, robotçasina. Sansar burunlu, sirtlan gövdeli ve canavar pençeli banka, yüzer meteliklerini kasla göz arasında çalmakta ceplerinden. Bir deri bir kemik kalmis, partallar içindeki aç susuz işçi sürüleri, süngü takmis jandarmalar esliginde kapitalist Fransa'nin ayagina tasiyorlar küme küme mallari, sarap fiçilarini, altin ve bugday çuvallarini. Langlois, bir elinde külotu, öbüründe Proudhon'un vasiyeti, bütçe defteri disleri arasında, ulus mallarinin savunucularinin basina geçip nöbet tutmaktadır sopa ve süngü zoruyla. Yükler yerli yerine konunca, işçilerini kovduruyor, kapilari sanayicilere, tüccarlara ve bankacılara açıyorlar.

Karmakarısik yigina atiliyorlar, pamuklari, bugday çuvallarini, altin külçelerini yutup, fiçilari bosaltiyorlar; güçleri kesilince, kir pas içinde, igrenç ve tiksiniç, kendi çöpleri ve kusmuklari içine gömülüyorlar; o zaman gök gürlüyor, yeryüzü sarsilip açiliyor, tarihsel yazgi çikiyor ortaya; demir ayagiyla hiçkiranlarin, sendeleyenerin, düşenlerin, artik kaçamayanlarin kafasini eziyor ve genis eliyle, saskin ve korkudan terler döken kapitalist Fransa'yi deviriyor. Eger işçi sinifi, kendine egemen olan ve özünü alçaltan kusuru söküp

atarak o korkunç gücüyle ayaklanır ve bunu kapitalist sömürüden baska bir sey olmayan "Insan Haklari"ni, "Yoksulluk Hakki"ndan baska bir sey olmayan "Çalisma Hakki"ni istemek için degil de, her insana günde üç saatten fazla çalismayi yasaklayan çelik gibi bükülmez bir yasa koymak için yaparsa, dünya, yasli dünya sevinçten titreye titreye, içinde yeni bir evrenin zipladigini duyacaktır... Ama, kapitalist ahlakın yoldan çıkardigi bir işçi sinifından, mertçe bir karar nasıl istenebilir?

İşçi erkek, kadın ve çocuklar, yüz yıldır, binbir zahmetle acinin çarmihli tepesine tirmanmakta. Eskiçağ köleliğinin hazır ve canlı örneği İsa gibi. Yüz yıldır, zor altında çalışmakta, kemiklerini kırmakta, etlerini örselemekte, sınırlarını kirbaçlamakta. Yüz yıldır açlık bağırsaklarını burmakta, beyinlerini sanrılara salmakta...

Ey tembellik, uzun süren sefilligimize aci! Ey sanatların ve soylu erdemlerin anası tembellik, insan kaygılarına merhem ol!

EK

Bizim ahlakçılar pek alçakgönüllüdürler. Çalışma dogmasını icat etmişler ama, ruhu dinginleştirmek, akli neselendirmek, böbreklerle öbür organların iyi çalışmasını sağlamaktaki etkinliğinden kuskuyu duyuyorlar. Onu, kötülüklerini bağışlamak ve yetkilendirmekle görevli oldukları kapitalistlere yöneltmeden önce, degersiz deney hayvani üstünde, yani halk üstünde denemek istiyorlar.

Ama, siz düzinesi bes para etmez filozoflar! Uygulamasını efendilerinize salık verme cesaretini gösteremediğiniz bir ahlak oluşturmak için neden kafa patlatıyorsunuz? Onca övündüğünüz çalışma dogmanızın alaya alındığını, kinandığını görmek ister misiniz?

Eskiçağ uluslarının tarihine, filozoflarıyla hukukçularının yazdiklarına bir bakalım:

Tarihin babası Herodotos şöyle diyor: "Yunanlıların çalışmaya karşı duydukları tiksintinin Misirlilardan geçtiğini söyleyemem. Çünkü aynı tiksintiye, Trakyalılar, İskitler, Persler ve Lidyalılarda da raslıyorum; kısacası, barbarların çoğunda, mekanik sanatları öğrenenlere ve onların çocuklarına ikinci derecede yurttaş gözüyle bakılmaktadır... Bütün Yunanlılar, özellikle Lakedemonyalılar, bu ilkelerle yetistirilmişlerdir..."

"Atina'da, yurttaşlar, tipki ataları vahşi savaşçılar gibi, yalnızca toplumun savunması ve yönetimiyle uğrasan gerçek soylu kişilerdi. Kafa ve beden güçleriyle durmadan Cumhuriyetin çıkarlarını gözetmek zorunda oldukları için, bütün işleri, kölelerin sırtına yüklüyorlardı. Lakedemonya'da da, soyluluklarına toz kondurmamak için, ne iplik bükerek, ne de örgü örüyorlardı."

"Romalılar, yalnızca soylu ve özgür iki meslek bilirlerdi: Tarım ve askerlik. Bütün yurttaşlar, geçimlerini sağlamak için, yasal olarak kölelere özgü hiçbir aşağılık iş (meslekleri böyle tanımlıyorlar) yapmak zorunda kalmıyorlardı. Devlet hazinesinden yararlanıyorlardı. Brutus (yaslı), halkı ayaklandırmak için, özellikle tiran Tarquinius'u, zanaatçılarla duvarcılarla özgür yurttaş yapmakla suçladı."

Eski çağ filozofları, düşüncelerinin kökeni üstünde tartışıyor ama, çalışmaktan tikslenme konusunda anlatıyorlardı.

Platon, "Devlet" adlı örnek alınacak toplumsal ütopyasında şöyle diyor:

"Doğa, ne kunduracı yaratmıştır, ne de demirci. Bu tür uğraşlar, onları uygulayan insanları, o aşağılık ücretlileri, durumları dolayısıyla siyasal hakları olmayan adsız sefilleri alçaltmaktadır. Yalan söylemeye ve aldatmaya alışık tüccarlara gelince, onlara kentte kaçınılmaz bir kötülük olarak katlanılabilir ancak. Dükkân ticaretiyle alçalan yurttaş, bu suç için kovuşturulacaktır. Suçu belli olursa bir yıl hapis cezasına çarptırılacaktır. Suçun her yinelenisinde ceza iki katına çıkacaktır..."

Ksenophon, "Oikonomikos" adlı yapıtında şöyle yazıyor: "Kendilerini kol işlerine adayanlar, hiçbir zaman Devlet görevlerine getirilemeyeceklerdir, bu da yerinde bir şeydir. Çoğu, bütün gün oturmaya, kimileri de sürekli acı çekmeye mahkûm olan bu insanların bedenleri ister istemez bozulacak, ruhları da bundan etkilenecektir."

"Bir dükkândan yüz ağartıcı ne çıkabilir," diyor Cicero ve ekliyor: "ticaret ne üretebilir namusuyla? Dükkân adını taşıyan hiçbir şey dürüst bir insana yaramaz (...) tüccarlar, yalan söylemeden kazanç elde edemezler, oysa yalandan daha utanç verici ne vardır! Öyleyse, emeklerine ve zanaatlarına aşağılık bir şey gözüyle bakabiliriz. Çünkü, her kim ki emegini para karşılığında verirse, kendini satmış ve köle durumuna düşmüş olur."

Çalışma dogmasının aptallastırdığı işçiler! Kiskanç bir özenle sizden uzak tutulan bu filozoflara kulak verin: Emegini para karşılığında sunan bir yurttaş köle durumuna düşüp alçalır, yıllar boyu hapisleri hak eden bir suç işlemiş olur.

Hıristiyan ikiyüzlülüğü ve kapitalist yararcılığı, bu Eskiçağ cumhuriyetlerinin filozoflarını yozlastıramamıştır. Özgür insanlara seslenirken düşüncelerini dile getiriyorlardı onlar içtenlikle. Counsinlerimizin, Carolarımızın, Simonlarımızın tirnağı bile olamadıkları düşünür Platon ve Aristoteles, ideal devlet

yurttaşlarının en büyük bos zaman içinde yaşamalarını istiyorlardı; çünkü Ksenophon'a göre "çalışma bütün zamanı alır ve onunla birlikte Devlet'e ve dostlarına hiç bos zaman kalmaz." Plutarkhos'a göre de, soyunun hayranlığını kazanan Lykurgos'un "insanların en bilgisi" sayılması, herhangi bir mesleği yasaklayarak Devlet'in yurttaşlarına bos zaman sağlamasından kaynaklanıyordu.

Bastiatlar, Dupanloup, Beaulieu, Hristiyan ve kapitalist ahlakçı takimi söyle yanıt verecektir: "iyi, güzel ama, dönemlerinin ekonomik ve politik koşullarında, nasıl başka türlü olabilirdi bu?"

Eski çağ toplumlarının normal durumu buydu. Özgür insan, zamanını Devlet işlerini tartışmak ve savunmasını kollamakla geçirmek zorundaydı. O dönemde meslekler, çalışanların askerlik ve yurttaşlık görevlerini yapamayacağı kadar ilkel ve kabaydı. Savaşçı ve yurttaş edinmek için filozoflarla yasa koyucular, söylemeye mal olmuş devletlerde kölelerin varlığını hoşgörmek zorundaydılar.

Ama kapitalizmin ahlakçıları ve economicileri, günümüzün köleliği olan işçiliği salık vermiyorlar mı? Kapitalist kölelik, kimlere bos zaman sağlıyor? Kötü alışkanlıklarının ve usaklarının kölesi olan yararsız ve zararlı Rostschildlere, Schneiderlere ve Madonna Boucicautlara.

"Kölelik önyargısı Pythagoras'ın ve Aristoteles'in ruhuna egemendi" diye yazmışlardır küçümseyerek.

Ama bununla birlikte Aristoteles sunu önceden görüyor ve söyle diyordu: "Daidalosa'nın basyapıtlarının (yontular) kendiliginden devinebildiği ve Vulcanus'un sacayaklarının kendiliginden kutsal işine koyulabildiği gibi, eğer her araç, hiçbir uyarı olmadan ya da kendiliginden görevini yerine getirebilseydi; eğer, örneğin dokumacıların mekikleri kendiliginden dokuyabilseydi, islik sefinin artık yardımcılarına, efendinin de kölelere gereksinimi olmazdı." Aristoteles'in düşü, bizim geçegimizdir. Ates soluklu, çelik parçali, yorulmaz, olaganüstü verimli, tükenmek bilmeyen makinelerimiz, kutsal görevlerini uslu akıllı yerine getiriyorlar kendiliklerinden. Ama, bununla birlikte kapitalizmin büyük filozoflarının dehası, kötülüklerin en kötüsü olan işçilik önyargısının etkisinde kalmaktadır.

Hâlâ anlamıyorlar makinenin insanlığın kurtaricisi olduğunu; insani asagilik ve ücretli işlerden kurtaracak olan, azat eden, bos zaman ve özgürlük veren Tanrı olduğunu.

